

EPISTÉMÉ – nově pojatá

Patočka překládá (a vykládá) řecký termín EPISTÉMÉ (a také NOÉISIS) jako „nahlízející vědění“ (např. 7243, s. 25). To je vlastně velmi šťastný překlad, ale je příliš těsně svázán se starými Řeky, pokud s ním chceme pracovat dnes. Dnes už nemůžeme držet pojetí THEORIA, v níž by muselo odpadnout každé „dělání“, každá aktivita ze strany „nahlízejícího“. Každý „náhled“, každé „nahlížení“ je nutně a vždycky náš výkon; pokud Heidegger dává důraz na „Sein-lassen“, nejde a nemůže v žádném případě jít o takové „nedělání“, tj. „nezasahování“, ale je to jen další a vyšší nárok právě na naše „dělání“ na naši „aktivitu“: musí to být taková aktivita, která ví o tom, že to „nahlížené“ nenechává a dokonce ani nemůže „nechávat být“, a tak může být schopna až poté, tj. po tom „nahlédnutí“, že přece jen něco na onom nahlíženém změnila, tu změnu rozpoznat a přes to rozpoznání a díky němu se přece jenom dostat k nahlíženému nějak blíž. Pokud si tohle uvědomíme, pak se proti starořeckému chápání „zírání“, jež má to „nahlížené“ přímo (= bezprostředně) před sebou, dostáváme nejen jinam, ale takřka na opačný „pól“: nazírat neznamená polevit v aktivitě, pozastavit ji či vyloučit, ale naopak ji posílit, zintenzivnit, pozvednout na vyšší, pronikavější úroveň. A to právě díky reflexi, jež dokáže podrobit zkoumání a kontrole právě tu naši aktivitu.

(Písek, 080207-2.)